

PROTEJEAZĂ-ȚI COPILUL DE TINE ÎNSUȚI

OPREȘTE
VIOLENȚA
VERBALĂ

*Pentru a crește în statură,
înțelepciune și har,
copiii nu au nevoie de violență ci de ...
IUBIRE și ÎNȚELEGERE*

Stop Violenței împotriva copiilor!

Ghid de lucru cu familia și comunitatea pentru profesioniștii locali

TITLU

Ghid de lucru cu familia și comunitatea pentru profesioniștii locali

AUTOR

Roxana Marin - Consultant, Population Services International - Filiala Română.

La dezvoltarea materialului a contribuit:

Raluca Zaharia - Communication for Development Officer, UNICEF.

Autor desen: Sorin Măcincă, Săbăoani – Neamț

Deși de multe ori invizibilă, violența împotriva copiilor este un fenomen din ce în ce mai răspândit în România. Statisticile și dovezile anecdotice arată că violența este în creștere, în toate formele ei de manifestare. În ultima perioadă unele forme de violență au crescut ca intensitate, iar altele sunt trecute cu vederea sau luate drept manifestări ale normalității.

În 2013 au fost înregistrate peste 12.000 de cazuri de violență împotriva copiilor, dintre care peste 11.400 au avut loc în familie, iar mai mult de jumătate în mediul rural. Majoritatea sunt cazuri de neglijență, urmate de abuz emoțional, fizic și sexual. Se consideră, însă, că numărul de cazuri raportate reflectă doar o mică parte din actele de violență asupra copiilor. În plus, deși numărul cazurilor de violență domestică raportate este în creștere, de multe ori, profesioniștilor le lipsesc mijloacele de a ajuta copiii în familiile lor. Drept rezultat, mii de copii sunt separați de familie și puși în instituții sau adopție temporară.

În România, violența domestică este cauzată de factori precum abuzul de alcool, sărăcia și un mediu social marcat de violență și de un model patriarhal al familiei. În familiile vulnerabile, atunci când un copil face ceva greșit, prima reacție a 54% dintre părinți este de a ridica vocea, iar 11% dintre părinți palmuiesc imediat copilul sau îl trag de păr¹. Datele acestea arată că, de multe ori, părinții nu au cunoștințele și abilitățile de a răspunde la comportamentul copiilor într-un mod constructiv și că repetă, involuntar, un model tradițional de creștere a copiilor.

¹ Cunoștințe, atitudini și practici în ceea ce privește parentingul pentru părinții cu copii cu vârsta între 0-6 ani, UNICEF Romania, 2013.

Din punctul de vedere al UNICEF, una dintre principalele probleme este aceea că violența împotriva copiilor, mai ales abuzul verbal și psihologic (țipatul, înjosirea sau amenințarea) și unele forme de pedeapsă corporală (pălmuirea sau trasul de păr) nu sunt recunoscute ca fiind o problemă. O evaluare UNICEF² arată că cea mai des întâlnită formă de disciplinare și pedeapsă este ridicarea vocii, urmată de amenințare și bătaie. Violența domestică este percepută adesea ca fiind ceva obișnuit și 60% din populație consideră normale comportamentele violente în familie³.

Chiar și profesioniștii care lucrează cu familiile și ar trebui să protejeze copiii sunt influențați uneori de această normă socială: aceeași evaluare a UNICEF⁴ a arătat că doar 54% din cazurile de violență au fost evaluate corect de către asistenții sociali, chiar dacă ei au fost pregătiți în acest sens. Acest lucru reflectă și el toleranța culturală profundă în ceea ce privește violența împotriva copiilor.

UNICEF România dorește să atragă atenția asupra fenomenului de violență împotriva copiilor și să crească nivelul de informare și conștientizare a populației cu privire la formele violenței, în special cu privire la abuzului verbal. Conștientizarea este primul pas spre schimbarea unor atitudini și practici care afectează dezvoltarea copiilor.

Pentru ca schimbarea să aibă loc, este necesar ca familiile și comunitățile să fie mereu informate, iar cei mai buni purtători de mesaje sunt profesioniștii locali, care cunosc mecanismele și specificul fiecărei comunități din interior. Din acest punct de vedere, profesioniștii precum: asistenții sau lucrătorii sociali, asistenții medicali comunitari, mediatorii sanitari sau mediatorii școlari sunt actori cheie pentru declanșarea schimbării. UNICEF dorește să sprijine **profesioniștii locali** să recunoască și să găsească soluții pentru cazurile de violență împotriva copiilor, să mobilizeze **comunitățile** să ia atitudine în fața

² Sprijinirea copiilor invizibili, Al doilea raport de evaluare, UNICEF Romania, 2013 (proiect demonstrativ de dezvoltare de servicii bazate pe comunitate, implementat în opt județe din România).

³ Strategia națională pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, 2012.

⁴ Sprijinirea copiilor invizibili, Al doilea raport de evaluare, UNICEF Romania, 2013 (proiect demonstrativ de dezvoltare de servicii bazate pe comunitate, implementat în opt județe din România).

acestui fenomen și să lucreze cu **părinții**, oferindu-le consiliere și informații despre metode de disciplinare pozitivă a copiilor.

În eforturile sale, UNICEF se bucură de sprijinul Ministerului Muncii, prin Autoritatea Națională de Protecția Drepturilor Copilului și Adopție și Departamentul de Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați, cu care a și încheiat un protocol de colaborare. UNICEF va evalua acest model și va face demersuri ca cele mai eficiente instrumente de prevenire a violenței să fie preluate în sistemele de protecția copilului și de sănătate și folosite de profesioniștii locali din întreaga țară.

Ghidul de față este un material de sprijin pentru profesioniștii locali, care vor găsi aici resurse pentru a mobiliza comunitățile și a lucra cu părinții. Ghidul se bazează pe activitățile și munca în teren a asistenților și lucrătorilor sociali și a asistenților medicali comunitari din 32 de comunități din județele Bacău, Botoșani, Buzău, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui și Vrancea și sperăm să fie un instrument util pentru combaterea și prevenirea violenței împotriva copiilor.

Echipa UNICEF România

Cuvânt înainte

Fundația Population Services International - Filiala Română (PSI România) activează în România încă din 1998 cu misiunea de a îmbunătăți în mod demonstrabil starea medico-socială a grupurilor vulnerabile și dezavantajate din punct de vedere economic, prin activități de marketing social de produse și servicii de sănătate și utilizarea strategiilor inovatoare de comunicare pentru schimbarea comportamentelor și apărarea drepturilor omului.

Ghidul de lucru cu familia și comunitatea pentru profesioniștii locali a fost dezvoltat de către PSI România în cadrul proiectului „A Community Approach towards Scaling-down Violence Against Children” („Implicarea comunității în reducerea violenței asupra copilului”) prevăzut a se desfășura în perioada 2014-2015 și beneficiind de finanțare UNICEF România.

Proiectul are ca scop prevenirea violenței împotriva copiilor prin crearea unui răspuns comunitar împotriva acestui fenomen, prin implicarea activă a beneficiarilor direcți (provenind din familii din opt județe din Moldova), cu sprijinul profesioniștilor sociali și medicali de la nivel local și județean.

Ghidul de față își propune să fie un instrument de lucru care să pună la dispoziția implementatorilor locali metode și modele practice de lucru și intervenție în comunitate.

Dorim pe acesta cale să mulțumim asistenților și lucrătorilor sociali, asistenților medicali comunitari, mediatorilor sanitari, precum și supervisorilor de la nivelul Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, respectiv Direcțiilor de Sănătate Publică din județele Bacău, Botoșani, Buzău, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui și Vrancea pentru participarea lor la dezvoltarea acestui ghid care sperăm să fie o resursă utilă în activitățile lor viitoare .

Echipa PSI România

Cuprins

Cuvânt înainte UNICEF Romania	1
Cuvânt înainte PSI România	4
I. Introducere	7
a. De ce trebuie să vorbim despre violența împotriva copiilor	8
b. Atitudini și comportamente problematice	9
c. Concepte cheie	11
II. Implicarea familiei în reducerea violenței împotriva copilului	15
a. De ce este important să comunicăm cu părinții și familiile	15
b. Metode de lucru cu părinții	17
c. Atelierul I	22
d. Atelierul II	37
III. Implicarea comunității în reducerea violenței împotriva copilului	47
a. Implicarea partenerilor locali	47
b. Inițiative comunitare: concepte-cheie, exemple	50
Bibliografie	55

I. Introducere

Ghidul de față a fost realizat pentru a veni în sprijinul profesioniștilor locali care lucrează cu familiile în comunitate, pentru a putea transmite mai bine o serie de mesaje legate de violența împotriva copiilor, în special cu privire la violența verbală, dar nu numai aceasta.

Ghidul dorește să ofere informații și resurse pentru mobilizarea comunitară, dar și pentru sprijinirea părinților și familiilor pentru a reduce și preveni fenomenul de violență împotriva copiilor și pentru a scădea toleranța la violență.

Profesioniștii locali vor găsi în acest ghid:

- Informații despre diversele forme de violență împotriva copiilor;
- Informații despre violența emoțională și efectele ei pe termen scurt și lung;
- Informații despre disciplina copiilor și despre alternativa la metodele tradiționale de disciplinare prin pedepse;
- Informații despre modul de relaționare cu familiile și părinții;
- Exemple de activități de comunicare cu părinții;
- Descrierea a două ateliere de lucru cu părinții prin care profesioniștii locali îi pot sprijini să adopte metode de disciplinare pozitivă a copiilor;
- Informații despre actorii locali care pot fi implicați în acțiuni de mobilizare comunitară;
- Informații despre modalități de abordare a actorilor locali;
- Exemple de activități de mobilizare comunitară.

A. De ce trebuie să vorbim despre violența asupra copiilor

Protejarea copiilor de orice formă de violență este un drept fundamental, garantat de Convenția cu privire la Drepturile Copilului⁵, precum și de alte tratate și standarde cu privire la drepturile omului. Cu toate acestea, violența este, în continuare, parte din viața copiilor – indiferent de statutul lor social sau economic, de cultură, religie sau etnie – și are consecințe imediate și pe termen lung.

Copiii care au fost abuzați sau neglijați au de multe ori întârzieri de dezvoltare, au dificultăți de învățare și au note mici la școală. E posibil ca acești copii să aibă o stimă de sine scăzută și să sufere de depresie ceea ce, poate duce, în cazuri extreme, la comportamente riscante sau auto-vătămare. Copiii care sunt martori la acte de violență pot avea tulburări asemănătoare. Copiii care au crescut într-o familie sau într-o comunitate violentă au tendința de a internaliza violența ca pe o metodă de soluționare a disputelor, repetând modelul de abuz și violență asupra propriilor soți, parteneri și copii. Pe lângă efectele dramatice asupra indivizilor și familiilor, violența împotriva copiilor are un cost important din punct de vedere social și economic – de la ratarea unui potențial la productivitate redusă.

În ultimii zece ani s-a vorbit din ce în ce mai mult despre violența împotriva copiilor, despre răspândirea și impactul ei. Cu toate acestea, fenomenul rămâne în mare măsură necunoscut și puțin documentat și aceasta dintr-o multitudine de motive. Unele forme de violență sunt acceptate din punct de vedere social, permise în mod tăcut sau nu sunt percepute ca abuzuri. Multe victime sunt prea mici sau prea vulnerabile ca să poată vorbi despre ce li s-a întâmplat sau să se poată proteja. Și de mult prea multe ori, atunci când cazurile sunt raportate, nu există instrumente legale și suficiente servicii pentru protecția victimelor.

De aceea, trebuie să vorbim despre violența împotriva copiilor. Ea trebuie cunoscută pentru a putea fi prevenită pe de o parte și, pe de altă parte, denunțată și sancționată atunci când are loc.

⁵ Ratificată de România în 1990.

B. Atitudini și comportamente problematice

Comportamentul care trebuie abordat este **utilizarea de către părinți a pedepselor, atât fizice, cât și verbale sau psihologice pentru disciplinarea copiilor**. Pentru a realiza dreptul tuturor copiilor de a fi protejați de orice formă de violență și pentru a le oferi cele mai bune condiții de dezvoltare emoțională în cadrul familiei, părinții trebuie sprijiniți să adopte metode de disciplinare pozitivă și să își construiască strategii de răspuns constructiv la comportamentele nedorite ale copiilor. La prima vedere, lucrurile nu par foarte complicate. Teoretic, dacă părinții primesc informațiile de care au nevoie, ei își pot schimba comportamentul. Din păcate, acest comportament al părinților nu poate fi izolat de o serie de credințe ale adulților care justifică aplicarea de pedepse copiilor.

Părinții pedepsesc „pentru că este nevoie”, „pentru că ni se suie [copiii] în cap”, „pentru că nu-și văd lungul nasului”, „pentru că altfel nu mă înțeleg cu ea”, „pentru că sunt răi [copiii]”, pentru că trebuie „să ne impunem în fața lor”, pentru că „altfel nu ne ascultă”, sau, uneori, „pentru că altfel nu ne respectă”.

Părinții pedepsesc pentru că „bătaia e ruptă din rai” și „unde dă mama crește”.

Părinții pedepsesc pentru că, la rândul lor, au fost disciplinați cu ajutorul pedepselor „și nu am pățit nimic”.

Părinții strigă la copii, îi amenință sau îi umilesc pentru că „vorba n-a omorât pe nimeni”. Chiar și o palmă e nevinovată dacă „nu-i dai la cap”⁴.

Cu alte cuvinte, adulții justifică pedepsele prin prisma unor norme culturale și sociale, extrem de răspândite și perpetuate din generație în generație prin repetarea modelului familial patriarhal și, implicit, a unui model tradiționalist și conservator de creștere a copiilor.

⁴ Citate din chestionarele aplicate în opt județe în cadrul cercetării „Implicarea comunității în reducerea violenței asupra copilului” și din interviurile și focus grupurile realizate în timpul cercetării pentru Studiul privind atitudinile părinților și copiilor vis-a-vis de pedepse.

Părerii încetățenite conform cărora "copiii sunt răi" incriminează copilul în mod nejustificat. În marea lor majoritate, actele „rele” comise de copii cu intenție au în spate o motivație asupra căreia de multe ori părinții nu se apleacă. Analizată în profunzime, această motivație poate aduce la suprafață spaime, temeri sau nevoi ale copiilor care, odată rezolvate, pot înlătura conflictele cu adulții.

Pe de altă parte, comportamentul părinților este favorizat de alte credințe, precum cea care spune că „în familia omului nu te bagi”. Cu alte cuvinte, există un tabu al relațiilor sociale, care nu permite celor din afară să se implice în problemele de familie.

În consecință, pe de o parte, oamenii nu cred că este de datoria lor să ia atitudine împotriva abuzatorilor părinți atunci când sunt martorii unui act de violență împotriva unui copil iar, pe de altă parte, se tem că intervenția lor ar putea rămâne fără rezultat sau că ar putea fi, la rândul lor, agresați.

În concluzie, comportamentul violent al părinților nu trebuie și nu poate fi abordat izolat. Nu numai părinții trebuie informați cu privire la efectele violenței asupra copiilor și la metodele de disciplinare pozitivă, ci și ceilalți membri ai comunității. Atunci când toată lumea va fi conștientă că disciplinarea prin forță fizică sau agresiune verbală este nocivă și trebuie să se ia atitudine împotriva ei, vom putea avea siguranța ca suntem pe drumul cel bun.

C. Concepte cheie

Violența reprezintă amenințarea sau utilizarea intenționată a forței fizice sau a puterii asupra sinelui, altuia sau asupra unui grup ori comunități, care antrenează sau riscă puternic să antreneze un traumatism, un deces, o alterare psihologică, o dezvoltare precară sau privațiuni.

Formele violenței
(OMS, 2002)

- fizică
- sexuală
- psihologică
- privațiuni
- neglijență

Locurile unde poate apărea violența împotriva copiilor
(UNICEF, 2006)

- acasă și în familie
- la școală
- în instituții de îngrijire
- în justiție
- în comunitate
- la locul de muncă

Violența împotriva copiilor acasă și în familie⁷:

Violența asupra copiilor foarte mici: poate cauza probleme de sănătate pe termen lung/moartea. De exemplu, zgâlțâirea unui bebeluș poate duce la leziuni ale creierului sau la moartea acestuia.

Violența fizică: În cea mai mare parte, violența fizică asupra copiilor nu duce la moarte sau vătămare de durată. Este adesea întrebuițată pentru a-i face pe copii să fie cumiți. Tratament și pedepse aspre se aplică peste tot în lume. Dar copiii spun că ar prefera măsuri de disciplină fără pedepse fizice sau umilitoare.

Violența emoțională: Deseori, familiile folosesc violența emoțională ca și violența fizică pentru a-i pedepsi pe copii. Insultele, apelativele urâte, amenințările, izolarea sau respingerea unui copil sunt toate forme de violență.

⁷ Fountain, Susan, *Dreptul nostru de a fi protejați împotriva violenței*, UNICEF, 2006.

Neglijența: Aceasta înseamnă că familiile nu acordă suficientă atenție copiilor, nu le asigură minimul necesar pentru a crește în siguranță și sănătoși și nu îi apară de pericole. Fetele și copiii cu dizabilități sunt cei mai expuși la riscul neglijenței.

Violența sexuală: Copiii sunt forțați să aibă relații sexuale, sunt hărțuiți sau atinși în feluri care îi fac să se simtă prost, mai ales de bărbații și băieții din familie.

Căsătoria prematură are loc atunci când fetele sunt lăsate sau obligate să se căsătorească înainte de a împlini vârsta legală, uneori cu bărbați mai în vârstă. Ele se pot confrunta apoi cu violența, inclusiv relații sexuale forțate.

Violența domestică: Mulți copii sunt martori la violența domestică din casa lor, de obicei violența între părinți. O astfel de violență poate influența negativ modul în care se simt copiii, cum se dezvoltă și cum se poartă cu alți oameni pe parcursul vieții. Acolo unde există violență față de femeile dintr-o familie, există adesea și violență față de copil.

Părinții, părinții vitregi, asistenții maternali, frații și surorile, rudele și alte persoane care au copii în îngrijire se pot face vinovați de violența asupra copiilor acasă.

O atenție deosebită în cadrul discuției despre violența asupra copilului trebuie acordată violenței emoționale. Orice intervenție pe reducerea riscurilor de expunere la violență a copilului trebuie să pornească de la realitatea că violența emoțională este, pe de o parte, mai des întâlnită decât cea fizică, iar pe de altă parte, lasă urme adânci pe perioade îndelungate, adesea îngropate în subconștientul adultului – care va repeta, fără să își dea seama, aceleași comportamente care l-au afectat atât de mult pe el însuși în copilărie.

Violența emoțională

Violența emoțională este una dintre cele mai puțin recunoscute forme de violență împotriva copiilor. Pe de altă parte, este una dintre cel mai des întâlnite forme de violență și include: sperierea, terorizarea, amenințarea, exploatarea, respingerea, izolarea, ignorarea, insultarea, umilirea sau ridiculizarea copilului. A nu-i oferi unui copil răspunsul afectiv de care are nevoie, a-l neglija nevoile de sănătate sau de educație, a-l expune violenței domestice, precum și a-l supune intimidării, terorizării psihologice, umilirii și hărțuirii sunt, de asemenea, clasificate ca fiind acte de violență emoțională.

Deși suferința sau daunele de ordin emoțional rezultă cel mai adesea în urma actelor de violență fizică sau sexuală, copiii sunt, de multe ori, victime ale violenței verbale sau psihologice. Violența emoțională împotriva copiilor este cel mai adesea un act al adulților cu care copiii au o relație personală strânsă sau de care copiii sunt atașați emoțional. Părinții și cei care au copiii în grijă sunt, de fapt, cei care comit cel mai des abuzuri emoționale asupra copiilor.

În afara unor studii sporadice realizate în unele țări, violența emoțională rămâne un subiect puțin analizat în profunzime și, din păcate, nu există statistici relevante. Această situație poate fi atribuită în mare parte faptului că toate manifestările posibile ale violenței emoționale sunt foarte dificil de conceptualizat și operaționalizat, iar multitudinea de ramificații ale acestora foarte greu de cuantificat.

Consecințe pe termen scurt și lung ale violenței emoționale

Spre deosebire de abuzul fizic, ce lasă urme pe corpul unui copil, violența emoțională este mai subtilă și este mai greu de identificat, atât de victimă, cât și de alte persoane. Cu toate acestea, consecințele sale sunt la fel de devastatoare.

Adesea, copiii care sunt supuși în mod repetat la acte de violență emoțională cresc cu credința că e ceva în neregulă cu ei. Acești copii internalizează cuvintele negative și acțiunile de agresiune împotriva lor și ajung să dea vina pe ei înșiși pentru abuzul la care sunt supuși.

Cercetările au arătat că expunerea în copilărie la abuz emoțional are o serie de efecte pe termen lung, care îi afectează și la maturitate. Acestea includ printre altele: depresie, anxietate, stres post-traumatic, stimă de sine redusă, izolare și înstrăinare de alte persoane, dificultăți de atașament și de relaționare.

Mai mult, un studiu⁸ a arătat că efectele violenței emoționale sunt diferite în funcție de forma de violență: copiii care sunt terorizați în mod repetat de cei care îi au în grijă dezvoltă la maturitate probleme somatice și de anxietate, iar cei care sunt ignorați sau umiliți pot dezvolta tulburări de personalitate de tip "borderline".

⁸ *Ascuns la vedere – o analiză statistică a violenței împotriva copiilor*, UNICEF, 2014.

II. Implicarea familiilor în reducerea violenței împotriva copilului

A. De ce este important să comunicăm cu părinții și familiile

Nu toți oamenii au aceeași idee despre ce înseamnă o familie normală și sănătoasă. Pentru unele persoane, acest lucru înseamnă să nu se certe nimeni cu nimeni niciodată; pentru alții înseamnă să discute lucrurile până se ajunge la o înțelegere, iar pentru alții, o familie sănătoasă este una în care toată lumea ascultă de capul familiei. În unele cazuri, o familie sănătoasă este înțeleasă ca o familie în care copiii nu au voie să facă nimic fără permisiunea părinților. Indiferent de ce înțelegem fiecare dintre noi prin "o familie sănătoasă", un lucru e sigur:

Experiența din primii ani de viață modelează ceea ce devenim – fizic, emoțional și social.⁹

Ca adulți și părinți, ducem mai departe „normalul” pe care l-am văzut și trăit în familiile noastre. Dacă am crescut într-o familie în care aveau loc zilnic certuri și bătăi, atunci există șanse foarte mari ca și noi să avem certuri și bătăi în familia pe care ne-o vom face ca persoană adultă. Climatul familial influențează decisiv nu doar personalitatea copilului, ci și comportamentul viitorului adult.

Părinții și familia sunt principalii "formatori ai copiilor", sunt singurele exemple de comportament pe care copiii le au în primii ani de viață. Multă vreme după inițializarea socializării (la grădiniță sau la școală), familia este punctul de referință al copiilor. Tot ce fac sau spun părinții este un exemplu pentru copii. Copilul ia ca reper de normalitate orice act al părintelui, el va avea impresia că reacția părintelui într-un anumit moment este singura reacție posibilă, ca "așa se face." Iar acest lucru va lăsa urme imposibil de șters mai târziu.

⁹ Chan, Margaret, Investing în early child development: an imperative for sustainable development (Dezvoltarea timpurie a copilului, un imperativ al dezvoltării pe termen lung), în vol. Every Child's Potential: Integrating Nutrition and Early Childhood Development Interventions (Potențialul fiecărui copil: nutriția și dezvoltarea timpurie în intervenții integrate) - Ediție îngrijită de Maureen M. Black și Kathryn G. Dewey.

Din această cauză, este important să înțelegem că părinții sunt principalii agenți de schimbare, fie pentru îmbunătățirea relațiilor cu copilul, fie pentru obținerea unor schimbări de comportament la copii.

Pe de altă parte, trebuie înțeles că părinții trebuie să fie principalii parteneri de discuție și intervenție atunci când se dorește o schimbare de atitudine și comportament din partea lor. Părinții nu trebuie să fie doar „subiecți”, ei trebuie să fie informați, să li se ceară părerea și trebuie să știe că se ține cont de opinia lor. În părinți trebuie construită, sădită dorința de a se schimba, iar apoi părinții trebuie sprijiniți să inițieze și să mențină schimbarea.

B. Metode de lucru cu părinții și familiile

Schimbarea comportamentelor și atitudinilor este un proces de durată, care are nevoie de câteva elemente importante. Primul pas, fără de care nu se poate merge mai departe, este **să înțelegem de ce este nevoie și să dorim** schimbarea comportamentului sau a atitudinii.

Dorința de schimbare trebuie menținută pe tot parcursul procesului, iar acesta necesită eforturi susținute pe o perioadă lungă de timp. De aceea, părinții trebuie sprijiniți permanent și încurajați în efortul lor de a face schimbarea. Subiectul violenței asupra copilului este foarte delicat, astfel încât discuțiile trebuie axate mai mult pe încurajarea schimbării și pe reliefaarea avantajelor unui climat familial propice dezvoltării copilului, un climat în care elementul cel mai important să fie sănătatea și siguranța tuturor membrilor familiei.

Atunci când abordați părinții, este important să înțelegeți problemele pe care le are fiecare familie. Din aceste discuții pot apărea probleme, aparent fără legătură cu actele de violență, dar a căror rezolvare poate îmbunătăți climatul familial. Problemele poartă în ele soluțiile, astfel încât o discuție deschisă poate aduce și unele rezolvări. În timpul discuțiilor cu părinții, trebuie avute în vedere aceleași principii simple despre care discutăm și la capitolul despre implicarea comunității:

- Ascultați cu atenție. Fiecare persoană cu care stați de vorbă are ceva important de spus în discuția despre violență.
- Respectați și integrați diferențele culturale (etnice, religioase etc.) pentru o eficiență sporită a intervenției propuse de dumneavoastră și a implicării părinților.
- Țineți cont că atunci când avem o discuție pe o temă mai puțin obișnuită sau când facem cuiva o propunere la care nu se așteaptă, persoană din fața noastră s-ar putea să aibă o reacție diferită de ceea ce ar face în mod normal. Nu insistați dacă persoană din fața dumneavoastră a intrat într-o zonă de disconfort (jena, furie etc.) – reveniți ulterior și nu uitați să redeschideți discuția într-o notă pozitivă.
- Amânați discuția dacă persoanele pe care le abordați nu sunt în poziția de face un angajament conștient. Asigurați-vă că persoanele cu care discutați înțeleg și respectă angajamentele pe care le-au făcut.

După primele discuții veți avea, poate, suficiente informații pentru a contura niste soluții de atragere a părinților în activități (individuale sau de grup) care să conducă la adoptarea unei atitudini sau a unui comportament dorit. Pentru a avea, însă, o bună colaborare cu ei, va trebui să fiți foarte clari și să le explicați:

- **ce anume îi invitați să facă** – nu uitați să specificați date concrete (dată, oră, adresă, durată);
- **de ce ar trebui să facă acel lucru** – explicația despre de ce e necesar să se facă ceea ce propuneți dumneavoastră;
- **ce efecte benefice** o să aibă activitatea propusă și cum anume veți vedea/măsura acest lucru, inclusiv care sunt beneficiile imediate, concrete, pentru ei.

În timpul discuțiilor de grup, atunci când veți transmite informații către părinți, ar trebui să țineți cont de mai multe aspecte care favorizează învățarea.

Oamenii rețin:

- 10% din ceea ce citesc
- 20% din ceea ce aud
- 30% din ceea ce văd
- 50% din ceea ce văd și aud
- 70% din ceea ce spun când vorbesc
- 90% din ceea ce spun în timp ce fac.

Învățarea este favorizată de:

- **alegerea locului potrivit:** linistit, placut
- **dorința oamenilor de a învăța**
- **înțelegerea** nevoii de învățare de către participanți
- **un mesaj** interesant și atractiv
- **adaptarea informației** la profilul participanților.

Atunci când transmiteți informația unui grup de participanți, una dintre metodele cele mai bune de lucru este **învățarea experiențială**.

Învățarea experiențială se produce într-un ciclu care are 4 etape: motivarea, primirea/accesarea de informații noi, procesarea/înțelegerea noilor informații și concepte și, în final, aplicarea noilor cunoștințe într-o situație practică, de zi cu zi.

Motivarea este esențială pentru a avea loc învățarea. Dacă participantul, mai ales adultul, nu dorește să înțeleagă ceva nou sau problematic, dacă nu simte nevoia de a își îmbogăți cunoștințele sau de a își schimba atitudini și comportamente, atunci nu va putea învăța despre elementele și mecanismele

situației/problemei cu care se confruntă. Prin urmare, fără motivare nu pot avea loc celelalte etape ale ciclului învățării.

În următoarea etapă, persoana care învață primește de la un specialist sau caută pe cont propriu informații pe care nu le avea și de care are nevoie pentru a găsi soluții la o problemă sau pentru a crește eficiența cu care a adresat până acum situația/problema respectivă.

În a treia etapă a ciclului învățării, e nevoie de ghidare pentru procesarea informațiilor noi, astfel încât persoana care învață să poată trage concluzii relevante, iar informația primită să poată fi folosită coerent și practic.

Ultima etapă are loc de cele mai multe ori în viața reală, atunci când persoana se confruntă din nou cu situația/problema care l-a determinat să caute informații și să le proceseze pentru a își putea îmbunătăți abordarea. În această etapă, în situațiile concrete în care persoană își „pune la treabă” cunoștințele nou-dobândite, pot apărea noi elemente/stimuli care să îl/o determine să reia ciclul învățării.

Un alt aspect foarte important este să se creeze cadrul de învățare pentru participanți. Un mod de a vedea care sunt metodele cele mai potrivite este de a ne uita la zonele în care participanții vor intra pe perioada experienței de învățare la care îi veți invita să participe.

- În **zona de confort**, nu există nici un fel de schimbări care pot fi întâlnite. Poate apărea ca o experiență nouă, dar credințele, convingerile și percepțiile personale rămân aproximativ neatinsse. Învățarea este un proces confortabil.
- Un participant intră în **zona de tatonare** când începe să reflecteze asupra percepțiilor, atitudinilor și comportamentelor celorlalți. În această perioadă participanții sunt nesiguri și vulnerabili.
- Dacă tatonarea merge mai departe, participanții pot intra în **zona de criză**. Aici sunt atinse puncte extrem de sensibile, convingerile și percepțiile inițiale au fost slăbite iar participantul este foarte ambiguu. În această zonă, participanții sunt foarte vulnerabili. Dar, dacă energia rezultată din starea de criză/anxietate este canalizată în mod constructiv acum, ea ne poate ajuta să învățăm.
- De la zona de criză la **zona de panică** este doar un pas foarte mic. Când oamenii sunt panicați ei se blochează și intră înapoi în starea de confort, când învățarea devine imposibilă. Dacă se ajunge la acest stagi, participanții pot intra într-un proces emoțional care nu se poate gestiona în timpul formării.

Participanții învață mai bine în zona de tatonare și posibil și în zona de criză, în diferite momente ale cursului. Dar trebuie să avem în minte că, chiar dacă învățarea experiențială trebuie să provoace participanții, crizele trebuie să rămână excepții și participanții nu trebuie să intre în zona de panică.

Ce transmitem în calitate de facilitatori

Cunoștințe:

- despre ei înșiși, despre alții, despre societate în general;
- concepte noi, informații noi despre concepte deja cunoscute într-o oarecare măsură;
- sisteme care le afectează viața, principii universale acceptate, schimbările apărute într-un domeniu;
- diferitele opinii și situații existente într-un domeniu, în diferite locuri, momente, medii etc.;

Aptitudini:

- lucruri practice de aplicabilitate imediată;
- cooperarea, lucrul în echipă, evaluarea, comunicarea, luarea deciziilor, rezolvarea conflictelor;

Atitudini:

- despre ei înșiși, despre alții, despre societate în general;
- fel de a fi sau de a se comporta, a-și afirma punctul de vedere;
- judecata critică, dorința de a cunoaște și de a acționa, respectul de sine și față de alții.

Exemple de activități cu părinții: atelierele de lucru

Implicarea părinților, cei mai importanți actori în combaterea fenomenului violenței asupra copiilor, se poate face atât prin întâlniri individuale (consiliere sau discuții), cât și în cadrul unor întâlniri de grup – cursuri de educație parentală, diverse ateliere de lucru, grupuri de suport.

În cele ce urmează, vă propunem o serie de activități, grupate în două ateliere de lucru, cu scopul de a le oferi părinților posibilitatea de a învăța și de a adopta anumite atitudini și comportamente, în folosul copiilor. În cadrul acestor ateliere, părinții vor primi informații despre principiile și metodele disciplinării pozitive, precum și exemple de activități pe care le pot face cu copiii pentru îmbunătățirea relațiilor cu aceștia și reducerea actelor de violență împotriva copiilor.

Andreea Maria Robu, Săbăoani – Neamț

ÎNȚEARCĂ SĂ FII MAI BUN, NU CA
ÎN IMAGINEA DE MAI SUS PENTRU CA
ABUZUL ÎN FAȚA OCHILOR TĂI TREBUIE
DESIRAMAT!!!!!!

C. Atelierul I

În cele ce urmează vă vom oferi informații și instrumente pentru primul atelier cu părinții.

În primul rând ce ne propunem cu acest prim atelier este să "luăm pulsul" părinților și să îi provocăm la reflecție, punându-le anumite întrebări și prezentându-le anumite date.

Astfel, **primul obiectiv** al acestui atelier este să îi determinăm pe participanți să își dea răspunsul la întrebarea „**Ce înseamnă a fi părinte**". Acest obiectiv va fi realizat prin implementarea a 3 activități, numerotate 1a, 1b și 1c. Activitatea 1c e prezentată în două variante: una pentru participanți cu un nivel bun de alfabetizare, iar cealaltă pentru participanți slab sau deloc alfabetizați.

Al doilea obiectiv al atelierului este de a **introduce participanții în sfera disciplinei pozitive**, prin prezentarea și procesarea unor concepte de bază, definiții și principii ale acestei abordări de disciplinare și educare a copilului. Noțiunile vor fi introduse pe bază de prezentare și discuții.

La finalul atelierului, vă sugerăm să invitați și copiii participanților, pentru a lucra împreună la aplicarea principiului 2 al disciplinei pozitive, precum și pentru a vă asigura că atât părinții cât și copiii înțeleg **tema de casă** pe care le-o veți da părinților pentru atelierul 2: să aducă o listă cu 3-5 treburi zilnice pe care copilul e în egală măsură de acord cu părintele că le poate face. E important să se înțeleagă atât de părinți, cât și de copii, că aceste treburi zilnice nu trebuie impuse nici de o parte nici de cealaltă și că odată întocmită lista înseamnă că ambele părți sunt de acord cu ce conține aceasta. La atelierul 2 copiii vor fi din nou prezenți pe final, prin urmare veți avea ocazia să verificați dacă negocierea s-a produs cu adevărat sau nu. Dacă ea nu a fost o negociere reală, veți avea în atelierul 2 timp alocat pentru rediscutarea și finalizarea listei de comun acord între părinte și copil.

Vă încurajăm să scrieți **motto**-ul atelierului într-un loc unde să poată rămâne afișat pe toată durata acestui prim atelier și la care să puteți reveni în timpul discuțiilor și exercițiilor:

Experiența din primii ani de viață modelează ceea ce devenim – fizic, emoțional și social.

Pentru a stabili agenda și formatul atelierului, profesionistul/profioniștii care facilitează atelierul va/vor parcurge paginile următoare și va/vor selecta (împreună) conținuturile specifice pe care le consideră relevante și utile.

Instrucțiunile pe care facilitatorul trebuie să le dea participanților sunt marcate în roșu.

Obiectivul 1 - Invitație la reflecție: CE ÎNSEAMNĂ A FI PĂRINTE?

BINE AȚI VENIT, PĂRINȚI!

1a. Invitați părinții la o discuție liberă de 3-4 minute pe tema: ce înseamnă a fi părinte?

Scopul activităților 1a, 1b și 1c este conștientizarea faptului că a fi părinte implică multe responsabilități față de copil. Vrem, de asemenea, să îi ghidăm pe participanți spre conștientizarea faptului că nu există părinți buni sau răi și că toți părinții doresc binele copiilor lor.

Pentru a îi ajuta pe participanți să ajungă la un bun nivel de conștientizare a acestor lucruri, e foarte important să nu se simtă judecați, evaluați. Prin urmare, e foarte important ca facilitatorul/facilitatorii de atelier să nu emită judecăți de valoare de genul „părinte bun” sau „părinte rău”!

Folosind simboluri grafice similare cu cele de mai jos (sau diferite, de ex. cercuri împărțite în două segmente etc.) ghidați părinții pe rând, câte 5 minute, spre următoarele aspecte. Țineți minte că nu există răspunsuri bune sau rele!

Cand am devenit părinți, cât de clare ne erau răspunsurile la întrebări precum cele de mai jos, care se constituie în tot atâtea **provocări și oportunități**?

Cum e mai bine sa fii
ca părinte:
BLÂND
sau
SEVER
Ce efecte sunt
pe termen lung?

La finalul discuțiilor pe această întrebare, în concluzie, punctați că:

E important să găsim calea cea mai bună de a comunica cu copilul nostru și mai ales să descoperim cât de blânzi sau stricti e bine să fim pentru că dezvoltarea copilului să nu fie afectată. De asemenea e important să fim constant blânzi (sau constant severi), astfel încât copilul să nu ajungă să privească fiecare dialog sau interacțiune cu noi ca pe o manifestare cauzată de „toane”. Fiecare om are o anumită doză de blândețe și strictețe care e atât eficientă, cât și confortabilă în comunicarea cu cei din jur. Să aplicăm această doză și la copiii noștri și să nu fim nici prea blânzi, nici prea severi – sau când așa, când așa.

La finalul discuțiilor pe această întrebare, în concluzie, punctați că:

Rolurile membrilor familiei sunt un alt subiect foarte important în discuția despre violența asupra copilului. Felul în care mama sau tatăl modelează niște comportamente este foarte important, așa cum arătam încă din introducere. E esențial să oferim copilului, prin comportamentul nostru, niște exemple pozitive și demne de urmat. De exemplu, nu doar mama trebuie să fie cea care face treaba în casă sau mâncare – și tatăl trebuie să ajute, ca și copiii, de altfel. De asemenea, nu doar tatăl este responsabil pentru veniturile familiei sau ia deciziile pentru toți membrii familiei – mamele trebuie să participe în egală măsură la luarea deciziilor importante!

Într-o familie,
cine se ocupă
cel mai mult de copil:
MAMA
sau
TATĂL?

Daca o să am probleme serioase, în cuplu sau de altă natură, ce/cum o să îi **EXPLIC** copilului?...

La finalul discuțiilor pe această întrebare, în concluzie, punctați că:

E important să avem o viață de familie la care să participe toți membrii în mod egal – inclusiv atunci când sunt probleme. Mentalitatea că nu e bine să vorbim despre lucruri grave în fața copilului își are rădăcinile în dorința de a nu răni copilul, într-adevăr. Cu toate acestea, "ferirea" copilului de aspecte precum disfuncții sau abuzuri în relația dintre părinți îl poate răni și mai mult dacă vine brusc și fără nici o pregătire prealabilă.

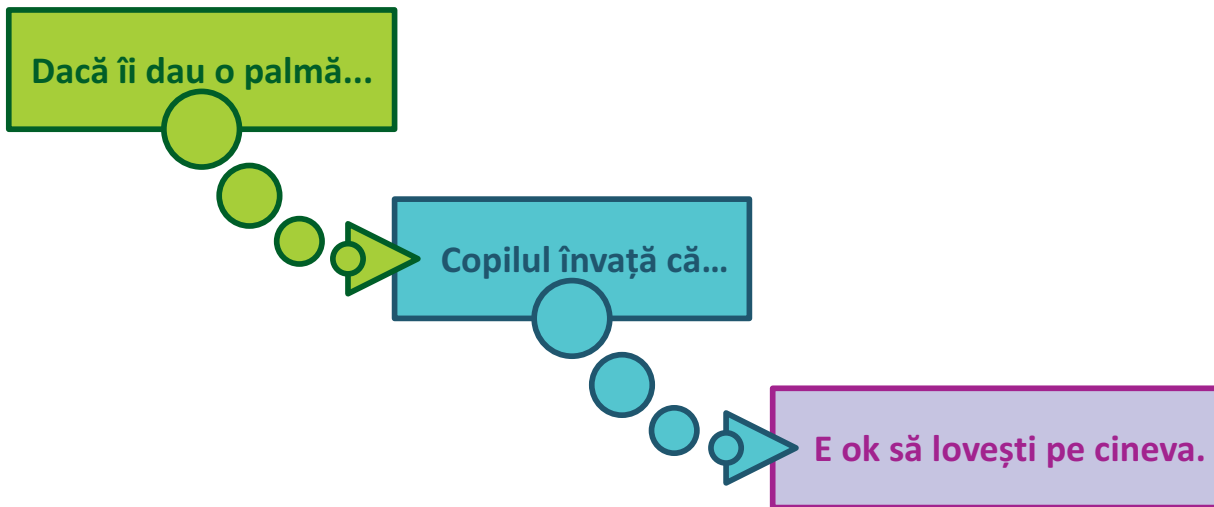
1b. Adresați părinților următoarea întrebare (discuție de 2-3 minute):

Uneori, ca părinți, facem sau spunem anumite lucruri, fără să ne dăm seama că greșim și care sunt consecințele acestor lucruri asupra copiilor. Puteți să ne dați niște exemple?

Scrieti următoarele pe fâșii de hârtie. Împărțiți câte o fâșie fiecărui participant (sau la câte doi, dacă aveți un număr mai mare de părinți la atelier) și invitați-i să reflecteze la întrebarea: Ce gândește sau simte un copil atunci când părintele...?"

- Îi dă o palmă copilului;
- Țipă la copil;
- Amenință copilul că îl va plezni;
- Laudă copilul mereu, uneori nejustificat;
- Este exagerat de grijuliu cu copilul;
- Îi ține predică copilului;
- Nu mai lasă copilul la televizor/calculator;
- Recompensează copilul tot timpul cu „ceva bun”;
- Se poartă rece cu copilul pentru că „l-a supărat”;
- Lasă copilul să își facă de cap;
- Rezolvă el orice dificultate a copilului;
- Cedează în fața copilului;
- Pune copilul la colț.

Invitați părinții să reflecteze asupra consecințelor pe termen lung ale acestor atitudini și comportamente față de copii, completând enunțuri ca în exemplul din ilustrația de mai jos:

Trageți împreună cu părinții concluziile cu privire la comportamentele care nu sunt percepute de părinți, în general, ca greșite, dar pe care copiii le traduc în emoții negative, cu consecințe pe termen lung – de la comportamentul cu părinții, prietenii, colegii și profesorii, până la comportamentul cu propria familie mai târziu.

Oamenii de știință au dovedit că până la 25 de ani, oamenii repetă comportamente și atitudini care le-au fost transmise de adulții care i-au crescut.

Prin urmare exemplul părintelui are un impact foarte mare!

Copiii nu înțeleg explicațiile raționale. Creierul lor încă nu are capacitatea de a traduce ceea ce li se întâmplă în altceva în afară de emoție.

În plan comportamental, copiii nu fac altceva decât să imite ceea ce văd la părinți și la persoanele apropiate cu care interacționează zilnic.

1c. Invitați părinții să reflecteze la cele două întrebări din tabelul de mai jos. Rugați-i să completeze spațiile punctate cu informațiile lor.

Pentru participanții cu un nivel scăzut de alfabetizare, discutați pe rând fiecare întrebare. Consemnați la tablă/pe flipchart, folosind imagini, simboluri sau 1-2 cuvinte, ce împărtășesc părinții ca fiind calitățile și defectele copiilor lor, respectiv năzuințele lor pentru calitățile acestora în viitor.

COPILUL MEU	
CUM E ACUM? - calități și defecte -	CUM AȘ VREA SĂ FIE IN VIITOR? - ce calități să aibă, la ce să se priceapă -
■	■
■	■
■	■
■	■

După completarea tabelului, discutați cu un alt părinte despre ce răspunsuri și-a dat ea/el la aceste întrebări. Comparați și apoi reveniți la răspunsurile dumneavoastră. Finalizați-vă punctul de vedere.

Expuneți fișa de lucru cu tabelul completat pe perete (sau alt spațiu de expunere).

Vizitați „galeria” și discutați cu ceilalți părinți pe marginea gândurilor lor. Rețineți orice aspecte pe care ați dori să le prezentați apoi la discuția de grup ca fiind pozitive și valoroase.

Prezentați grupului impresiile din „galerie” și punctul dvs. final de vedere. Ascultați-i cu atenție pe colegii de grup de discuție!

Trageți, împreună cu părinții, concluziile acestor discuții.

(opțional) Arătați grupului cum a răspuns un părinte care a participat la niște întâlniri asemănătoare.

COPILUL MEU	
CUM E ACUM?	CUM AȘ VREA SĂ FIE IN VIITOR?
<ul style="list-style-type: none"> - nu ascultă - îmi răspunde - face stricăciuni - se bate cu copiii vecinilor - nu vrea să mănânce decât dulciuri - mă lovește când nu îi dau ce vrea - e încăpățânat - nu ajută deloc la treburile gospodăriei - fuge când îl pun la treabă - stă toată ziua pe telefon - are mare grijă de surioara mai mică 	<ul style="list-style-type: none"> - să îi respecte pe cei din jurul lui, ca să fie și el respectat - să știe o meserie care să îi placă - să fie cu inițiativă - să aibă încredere în el - să fie vesel - să știe să scrie și să citească bine - să nu fie violent - să aibă înțelegere pentru cei din jurul lui, mai ales pentru cei din familia lui

(opțional) Invitați participanții să voteze „cel mai bun părinte” – adică persoana pe care cei mai mulți participanți ar fi vrut s-o aibă drept mama sau tata când erau ei înșiși copii.

Obiectivul 2: Introducere în disciplina pozitivă

A învăța copilul autocontrolul și comportamentele acceptabile este o parte integrantă a procesului de disciplinare a copilului. Din păcate, mult prea des, copiii sunt crescuți prin folosirea unor metode care se bazează pe forță fizică și intimidare verbală pentru a pedepsi comportamentele nedorite și a le încuraja pe cele dezirabile. În multe din cazuri, aceste metode violente nu sunt intenționate, ci sunt folosite de părinți mai degrabă ca rezultat al propriilor lor furii și frustrări sau din cauza lipsei de cunoștințe despre acțiuni constructive și nonviolente. Din păcate, disciplinarea prin aceste metode reprezintă cea mai des întâlnită formă de violență împotriva copiilor.

Disciplinarea fizică sau pedeapsa corporală se referă la „orice fel de pedeapsă pentru care se folosește forța fizică cu intenția de a cauza durere sau disconfort, indiferent în cât de mică măsură”. Disciplinarea fizică include: lovirea cu piciorul, ciupitul, lovirea cu palma, scuturarea sau aruncarea copiilor, lovirea cu mâna sau cu diverse obiecte (bățul, biciul, cureaua, pantoful, lingura de lemn sau altele) sau forțarea lor să înghită ceva. Formele de disciplinare psihologică violente implică agresiunea verbală, amenințările, intimidarea, denigrarea, ridiculizarea, învinovățirea, umilirea, retragerea afecțiunii sau manipularea emoțională.

Agresiunile psihologice ca formă de disciplinare sunt ceva mai des întâlnite decât cele fizice, deși amândouă sunt foarte răspândite. În medie, șapte din zece copii sunt supuși agresiunilor psihologice și șase din zece pedepselor fizice.

Disciplinarea pozitivă

Disciplinarea pozitivă este o modalitate de a schimba comportamentele nedorite la copii prin întărirea acelor aspecte pe care vrem să le obținem mai des, nu prin aplicarea de pedepse pentru sancționarea acțiunilor care nu ne plac la copil.

Astfel, pe lângă faptul că vor crește considerabil șansele unei schimbări pozitive, copilul va avea sentimentul valorii proprii persoane și va primi afecțiunea de care are nevoie pentru a evolua.

Copiii au nevoie de înțelegere, securitate afectivă, sprijin, protecție, dar și de autoritate și fermitate. O prea mare înțelegere și libertate oferită de părinți poate fi considerată de către copil ca și o formă de

neimplicare, de nepăsare. Comunicarea este necesară pentru a crea un climat de încredere și respect reciproc. Copilul are mai mult nevoie de timp și disponibilitate psihologică decât de bani.

Atunci când apare o problemă, cand e nevoie să înțelegem de ce anume a făcut copilul o „boacă” și cum anume ar fi bine să procedăm pentru disciplina copilul într-un mod pozitiv, trebuie în primul rând să nu ne concentrăm pe consecințe (aspecte negative care ne blochează în situația dificilă sau o amplifică) ci pe **soluție** sau remediu (aspecte pozitive care ne scot din situația dificilă).

Este foarte important modul în care ajungem la soluție. **Copilul nu va adopta soluția oferită de părinte dacă nu va simți că a participat și el la găsirea ei.** Dacă părintele va impune o decizie a lui ca soluție pentru o situație-problemă, copilul o va percepe ca pe o pedeapsă, ca pe ceva impus. Prin urmare tot ceea ce îl implică pe copil trebuie să fie stabilit împreună și cu acordul lui.

Studiile au arătat că acei copii care beneficiază de un stil de disciplinare pozitivă:

- au mai multă încredere în ei.
- obțin performanțe academice crescute.
- respectă mai ușor regulile.
- se implică cu interes în activități și sarcini noi.
- relaționează pozitiv cu ceilalți.
- sunt apreciați în grupul de prieteni și la școală.
- sunt sociabili și expresivi emoțional.

*În a doua parte a primului atelier, veți introduce grupului de părinți câteva noțiuni despre disciplina pozitivă. Începeți cu următoarea **discuție**:*

Să ne uităm la felul în care vă doriți fiecare dintre dvs. să ajungă copilul dvs. în viitor. (referiți participanții la „galeria” realizată în cadrul activității 1c). Cum ar trebui să procedați ca să vă ajutați copilul să devină un adult vesel, responsabil – și ce alte calități și abilități ați mai scris în tabelul “Copilul meu”?

Încurajați părinții să răspundă și să își asculte unii altora răspunsurile fără a le judeca. Centralizați răspunsurile. Apoi prezentați-le abordarea disciplinei pozitive, spicuind din elementele teoretice expuse pe pagina anterioară. Apoi introduceți pe rând cele două principii de bază ale disciplinării pozitive.

1. Principiul “întrebă și ascultă”

Se spune că orice îi spui unui copil “îi intră pe o ureche și îi iese pe cealaltă”. V-ați întrebat vreodată de ce se spune așa? Noi da – și ne-am dat și răspunsul: copiii nu țin minte ce le spunem noi că e bine și ce nu tocmai pentru că le **spunem**. Dacă în schimb **i-am întreba și le-am asculta răspunsurile** și apoi am cădea la o înțelegere, atunci cu siguranță ar ține minte cum e mai bine.

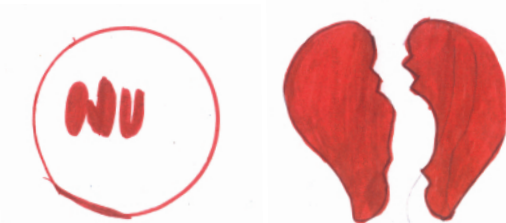
Exercițiu

Adresați părinților următoarea întrebare, apoi rugați-i să justifice răspunsurile și să le discute în grup. Trageți împreună concluziile.

Un copil vine acasă la 8 seara, după 3 ore în care părintele nu a știut unde este. Care din cei doi părinți de mai jos are șanse mai mari să-și ajute copilul să ajungă un adult împlinit și non-violent?

Părintele care îi spune copilului:

- Ai lipsit 3 ore de acasă!
- Ai făcut asta pentru că vrei să mă omori!
- Ar trebui să intri în pământ de rușine!
- Pleacă din fața mea!

Mădălin Dămoc, Săbăoani – Neamț

Părintele care îl întreabă pe copil:

- Unde ai fost?
- Ești teafăr, ai pățit ceva rău?
- Te simți bine?
- Eu m-am îngrijorat foarte tare, cum crezi că ai putea să procedezi data viitoare ca să nu mă mai îngrijorez atâta?

Părintele care culpabilizează copilul (coloana stânga) este preocupat doar de sentimentele proprii, sau cel puțin atât verbalizează și arată. Fiecare exclamație îl face pe copil să se simtă speriat sau frustrat, ceea ce înseamnă că în viitor el se va ascunde și va minți părintele – și va continua, cel mai probabil, să facă lucrurile care îl înfurie pe părinte...

Părintele care îl întreabă și ascultă pe copil (coloana dreaptă) este un părinte preocupat în primul rând de ceea ce s-a întâmplat cu copilul în cele 3 ore cât a lipsit de acasă fără să spună unde este, iar sentimentele și siguranța copilului sunt puse pe primul loc. În final, părintele cere cooperarea copilului pentru a nu se mai îngrijora pe viitor. Atunci când îl luăm pe copil partener pentru a ne proteja sentimentele și confortul psihic, vom vedea că acesta se va strădui mult mai mult decât dacă îl învinovățim și țipăm, deoarece pentru el cel mai important e să se simtă iubit și în siguranță cu dumneavoastră și va da înapoi înmii iubirea și atenția pe care i le veți acorda. De asemenea, un copil care simte că părintele îl așteaptă să răspundă și ascultă cu adevărat răspunsul pe care îl da, nu va minți și nu se va ascunde de părinte atunci când face o „boacă” sau în alte situații.

2. Principiul „o îmbrățișare face cât o mie de cuvinte”

Un copil care face boacăne este un copil descurajat. Dacă îl ajutăm să nu se mai simtă descurajat, în creierul lui se vor petrece procese chimice care îi vor determina un comportament îmbunătățit. (Dr. Bob Bradbury, Seattle. USA)

O îmbrățișare nu e doar o bună recompensă pentru copilul care a făcut ceva bine sau a fost ascultător. Ea este și o bună metodă de disciplinare atunci când copilul nu „ascultă” și nu te poți înțelege cu el – sau atunci când tu, ca părinte, ai pur și simplu o zi mai grea, când te supără toți și toate.

O îmbrățișare este semnul real al **afecțiunii**, al dragostei pe care fiecare părinte o poartă copilului său. Afecțiunea este foarte importantă în viața fiecărui copil, deoarece îi conferă stabilitatea emoțională de care are nevoie pentru a se dezvolta armonios.

Întotdeauna trebuie să arătăm copilului **afecțiune**, chiar și când greșește. Retragera afecțiunii („nu te mai iubesc!”, „pleacă de aici!”), chiar și pentru moment, poate avea consecințe negative asupra copilului. Pentru copii, cuvintele au înțelesuri diferite. O vorbă pe care un părinte o spune la supărare, fără să o creadă neapărat, este o vorbă pe care copilul o va crede, iar dacă acea vorbă îi este adresată copilului în mod repetat, el o va internaliza.

De aceea, părintele are nevoie de **autocontrol**, pentru a putea răspunde în mod constructiv la comportamentele nedorite ale copilului.

Cum ne putem stăpâni mai bine atunci când copilul nostru nu are comportamentul dorit de noi?

Sunt multe căi prin care se poate ajunge la o mai mare stăpânire de sine a părintelui:

- Educarea auto-controlului;
- Conștientizarea trăsăturilor personalității proprii: impulsivitate, reactivitate violentă în stare de ebrietate;
- Abilitatea de comunicare;
- Rezolvarea de conflicte;
- Controlul frustrărilor, insatisfacției în viață
- Imaginea de sine;
- Aspirații și renunțări;
- Cultura dialogului.

De asemenea, ajută să fim conștienți de factorii psihologici și sociali implicați în manifestarea violenței:

- Sentimentul de nedreptate;
- Lipsa de empatie/empatie scăzută;
- Orgoliul și devalorizarea persoanei;
- Imaturitatea emoțională;
- Impulsivitatea;
- Distanța socială: inferior/superior, șef/subaltern;
- Relația de putere;
- Relații de inegalitate între sexe; dominația în cuplu.

Încurajați părinții să răspundă la întrebarea despre îmbunătățirea autocontrolului. Lăsați discuția să curgă cel puțin 3-4 minute, apoi punctați următoarele lucruri ca și concluzie:

Sunt multe căi de îmbunătățire a autocontrolului și nu neapărat trebuie să procedăm toți la fel. Dar, din punct de vedere practic, două lucruri sunt esențiale:

1. În primul rând, trebuie să înțelegem că nu e bine să reacționăm „la nervi”. Întotdeauna când ne-am pierdut cumpătul trebuie să lăsăm puțin timp până și noi și copilul suntem puțin mai liniștiți, ca să evităm tragerea unei concluzii greșite de către copil. Și noi și copilul suntem oameni, e normal să ne înfuriem – dar noi ca adulți avem răspunderea de a da copilului un exemplu prin comportamentul nostru. Iar acest lucru înseamnă să nu acționăm niciodată la mânie, ci să îi spunem copilului, fie: „Acum mami sau tati e prea nervoasă/nervos ca să vorbim despre asta, te rog să mă lași un pic să mă liniștesc.” sau „Acum ești prea agitat, te rog să te liniștești un pic și vorbim mai târziu.”

Mulți părinți consideră că trebuie să vorbească/sanționeze imediat după "boacăna" copilului, pentru că se tem că dacă nu fac asta, copilul lor o să învețe că poate să își facă de cap și o să facă rele în continuare – iar ceilalți oameni mari din jur o să considere că nu sunt părinți buni pentru că își lasă copilul să „facă ce vrea”.

Rețineți însă că ce vă propunem ca prim pas nu este să NU stați de vorbă cu copilul, ci să amânați discuția dacă dumneavoastră sau copilul sunteți foarte nervoși/agitați.

2. În al doilea rând, ajută foarte mult să înțelegem că pentru copii principalul proces mental în relație cu noi, ca părinte, este nevoia de afecțiune și protecție – ceea ce mai târziu vor putea să numească iubire. Dacă vom ține cont de acest lucru, copilul nostru ne va asculta și ne va urma în tot ce facem.

Activitatea finală din cadrul atelierului 1 este un exercițiu de îmbrățișări! Copiii vor fi invitați la finalul atelierului pentru a exersa cu părinții lor diferite tipuri de îmbrățișări, pe baza unor bilete trase de părinte sau copil dintr-o cutie/pălărie/etc. Pe aceste bilete se pot descrie pe scurt tipuri de îmbrățișare: de dor după o absență de câteva luni, de calmare a fricii, de mulțumire pentru ajutor etc.

TEMĂ PENTRU ACASĂ

După exercițiul de îmbrățișări, facilitatorul va explica părinților și copiilor ca până la atelierul următor trebuie să își facă timp pentru una sau mai multe discuții, câte va fi nevoie, despre treburile zilnice pe care părintele și copilul cad de acord ca acesta din urmă le-ar putea face – nu neapărat pe toate în fiecare zi, dar măcar 1-2 dintr-o listă de 4-5.

STOP VIOLENȚEI

ÎN FAMILII

D. Atelierul II

În cele ce urmează vă vom oferi informații și instrumente pentru cel de-al doilea atelier cu părinții.

Primul obiectiv al acestui atelier este să îi ajutăm pe participanți să **recapituleze** conceptele cheie și principiile disciplinei pozitive pe care le-au primit la primul atelier și să **le extindă**.

Al doilea obiectiv este prezentarea și procesarea a trei metode concrete. Prin discuții și exerciții practice, părinții (și copiii, pe finalul atelierului) vor pleca acasă echipați cu instrumente pe care se vor simți motivați și capabili să le folosească. În decursul vizitelor în familie ulterioare, lucrătorul social va urmări progresul părinților și copiilor în urma folosirii metodelor transferate și va da feedback la nevoie – evitând însă cu mare grijă să evalueze părinții în vreun fel! Este important ca în procesul de observare și feedback să fie urmărită cu atenție reacția copiilor. De asemenea, lucrătorul social trebuie să țină strâns legătura cu părintele instruit, pentru a îl ajuta pe acesta să observe aspectele pozitive din comportamentul copilului, pentru a se putea concentra pe acestea.

Vă încurajăm să scrieți **motto**-ul atelierului într-un loc unde să poată rămâne afișat pe toată durata acestui prim atelier și la care să puteți reveni în timpul discuțiilor și exercițiilor:

Ne dorim cu toții să avem copii care se simt iubiți și capabili.

Pentru a stabili agenda și formatul atelierului, profesionistul/profesiionistii care facilitează atelierul vor parcurge paginile următoare și vor selecta (împreună) conținuturile specifice pe care le consideră relevante și utile.

Instrucțiunile pe care facilitatorul trebuie să le dea participanților sunt marcate în roșu.

Metode ale disciplinei pozitive

Încurajați părinții să răspundă, fără a da dreptate unuia sau altuia. Centralizați răspunsurile și apoi introduceți noțiunile de mai jos.

Ce facem în disciplina pozitivă?

- Suntem blânzi și fermi în ACELAȘI timp.
- Explicăm copilului unde a greșit, în loc să îl pedepsim certându-l, bătându-l, confiscându-i telefonul sau închizându-l în camera lui.
- Încurajăm copilul să găsească singur soluții la problemele cu care se confruntă, în loc să le rezolvăm în locul lui.
- Stabilim limite clare, împreună cu copilul, în legătură cu ceea ce poate și ce nu poate face.

Ce nu facem în disciplina pozitivă?

- Nu pedepsim copilul.
- Nu lăsăm copilul să facă orice vrea.
- Nu răsplătim copilul (cu laude, bomboane sau cadouri) atunci când se comportă bine.
- Nu scoatem copilul din dificultate, acționând în locul lui.
- Nu închidem copilul în casă/camera lui.
- Nu îi luăm telefonul sau calculatorul sau jucăria preferată, ca pedeapsă că a greșit.

Adulții care folosesc în relațiile cu copiii pedepse verbale sau fizice și își exprimă trăiri negative – nemulțumire, dispreț, dezacord, insatisfacție, dezamăgire, indiferență, nepăsare – față de comportamentul/ performanțele lor, indiferent de contextul la care ei se referă (acasă, la școală, în lume) trebuie să se gândească la efectele atitudinilor lor asupra psihologiei copiilor.

Copiii au nevoie de înțelegere, securitate afectivă, sprijin, protecție, dar și de autoritate și fermitate. Pe de altă parte, o prea mare înțelegere și libertate oferită de părinți poate fi considerată de către copil ca o formă de neimplicare, de nepăsare. Comunicarea este necesară pentru a crea un climat de încredere și respect reciproc. Copilul are mai mult nevoie de timp și disponibilitate psihologică din partea unui părinte, decât de bani sau jucării.

De asemenea, e important să fim conștienți că, de multe ori, ca părinte, ne grăbim să facem noi în locul copilului ceea ce el trebuie să învețe singur – tocmai pentru că vrem să îl ajutăm, să vadă că se poate și că nu e singur. Doar că acest lucru are uneori consecințe nefaste pentru dezvoltarea copilului.

Dacă nu face singur ceea ce trebuie făcut și e de acord că trebuie făcut, copilul nu se va simți niciodată sigur pe el, fără dumneavoastră în jur să îl ajutați sau chiar să îi rezolvați problemele. Mai mult, copilul nu va înțelege niciodată pe deplin importanța și consecințele propriilor fapte și decizii – pentru simplul motiv că va fi obișnuit ca altcineva să facă ce e de făcut și să ia deciziile în locul lui: adică dumneavoastră, părintele.

Un adult responsabil și stăpân pe situație a fost în copilărie îndrumat, dar lăsat să și greșească din când în când. De asemenea, atunci când a greșit, părintele său a știut să îl ajute să învețe din asta. Părintele însuși a recunoscut când a greșit și i-a cerut copilului scuze și au învățat amândoi din greșeală aceea.

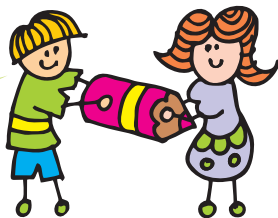
Ce spun părinții care nu îi lasă pe copii să facă singuri ce au de făcut:

- „Cum adică ai luat un patru, păi și eu de ce ți-am mai luat și adidași și telefon?”
- „Hai, lasa că vedem noi cum rezolvăm, vorbesc eu cu profesoara.”

Ce spun părinții care lasă copiii să facă singuri ce trebuie:

- „Văd că ești supărat c-ai luat patru... dacă te străduiești, sunt sigur că poți să îți îndrepti nota.”
- „Dacă profesoară a zis că trebuie să faci 50 de probleme, tu trebuie să te străduiești cât poți mai bine.”

Hai că
nu e prea greu,
vezi că putem?

Vino să-ți cerți pe Mihai
că nu vrea
să ne jucăăăăăăm!

Cu siguranță vă puneți întrebarea: **CARE E SOLUȚIA CEA MAI BUNĂ?**

Soluția este chiar... soluția! Adică atunci când apare o problemă, nu trebuie să ne concentrăm atât de mult pe consecințe (aspecte negative care ne blochează în situația dificilă, sau o amplifică), ci pe soluție (aspecte pozitive, care ne scot din situația dificilă).

Un aspect foarte important este înțelegerea importanței modului în care ajungem la soluție. Copilul nu va adopta soluția oferită de dumneavoastră dacă nu va simți că a participat și el la găsirea ei. Dacă veți impune o decizie a dumneavoastră ca soluție pentru o situație-problemă, copilul o va percepe ca pe o pedeapsă, ca pe ceva impus. Prin urmare tot ceea ce îl implică pe copil trebuie să fie stabilit împreună cu el și cu acordul lui.

Sunt mai multe metode de a implica copilul în găsirea unei soluții și luarea unei decizii într-o situație-problemă, recomandate de psihologii care au descoperit avantajele disciplinării pozitive, atât pentru copii, cât și pentru părinți. În continuare vom prezenta 3 dintre acestea:

- Lista de treburi
- Roata alegerilor
- Calendarul vesel

Lista de treburi

Copilul nu trebuie obligat să participe la anumite treburi ale casei. Copilului trebuie să i se exemplifice prin comportamentul adultului ca toți membrii familiei participă la treburile care sunt de făcut. Dacă este invitat să se alăture celorlalți membri ai familiei în muncile casei, după puterile sale, atunci copilul se va simți integrat, respectat, important și, în final, mult mai bine alături de membrii familiei.

Nu este o metodă bună să stabilim noi ce treburi să facă copilul în gospodărie, ci să îi sugerăm și să îl întrebăm – iar în final să stabilim împreună, de comun acord, care sunt acele treburi pe care el vrea și poate să le facă în fiecare zi sau săptămână etc.

Ce trebuie evidențiat în discuțiile cu părinții este că metoda listei de treburi oferă părinților și copiilor o punte de comunicare și conectare, prin care se poate realiza atât responsabilizarea copilului cât mai ales conștientizarea de către acesta a faptului că este iubit și capabil.

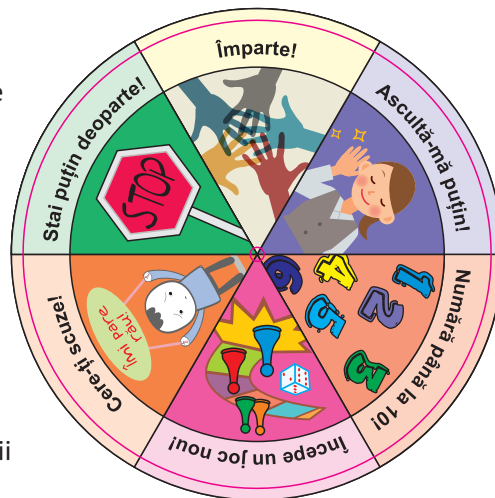
Roata alegerilor

În imaginea din dreapta avem ilustrate câteva opțiuni pe care putem să le propunem copilului atunci când trebuie să intervenim într-o situație-problemă¹⁰. Printr-un sistem convenit cu copilul (învârtit, aruncat cu zarul etc), copilul trebuie să facă unul din lucrurile indicate în sectoarele roții.

Copilul poate confecționa roata împreună cu părintele, după modelul de mai sus. De asemenea, copilul și părintele pot conveni asupra unor acțiuni diferite și pot realiza o roată personalizată.

Prin folosirea acestei metode, putem obține câteva beneficii importante:

- Evităm discuția „la nervi”.
- Nici părintele, nici copilul nu decid singuri ce trebuie să se întâmple.
- Putem transforma ceva tensionat în ceva plăcut.
- Învățăm copilul să respecte anumite lucruri pe care apoi le va putea aplica și în viața de adult: să explice, să se scuze, să comunice mai bine cu ceilalți.
- Ne autodisciplinăm și noi, ca părinți.

¹⁰ Nelsen, Jane, Disciplina pozitiva, SUA, 1981.

Calendarul vesel

Invitați copiii să participe la prezentarea și exersarea acestei metode.

La finalul primului atelier i-ați invitat pe părinți și copii să discute și să agreeze o listă de 3-5 treburi pe care copilul le-ar putea face zilnic. Ați menționat că acestea pot fi treburi care să nu necesite efort zilnic. De exemplu, într-o zi copilul poate face doar 1-2 din treburile respective, iar a doua zi pe celelalte sau nici una. Important e ca în fiecare săptămână copilul să fie de acord cu un anumit volum de efort pe care să îl depună pentru a putea participa responsabil la treburile casei și, de asemenea, pentru a se responsabiliza și implica cu drag în viața familiei.

După ce părinții și copiii confecționează și trec împreună în calendar treburile agreeate (ca în modelul de mai jos), rugați copiii să deseneze și să decupeze un număr stabilit de comun acord de sori zâmbitori. Copilul va primi un soare zâmbitor, care va fi fixat pe calendar cu un ac sau o piuneză, pentru fiecare treabă îndeplinită.

Tot de comun acord cu copilul, părintele va stabili o recompensă săptămânală pentru un anumit număr de sori zâmbitori. Trebuie să fim atenți la tipul de recompense. Este recomandat ca acestea să nu fie lucruri care pot fi cumpărate, ci activități pe care părinții să le facă împreună cu copiii: un joc, o excursie, o poveste etc.

	Spălat pe dinți	Teme	Strâns jucării
Luni			
Marti			
Miercuri			
Joi			
Vineri			
Sâmbătă			
Duminică			

Observații finale despre metodele disciplinei pozitive

Probabil că mulți dintre noi am crescut cu reguli destul de stricte, fără a ni se oferi atâtea opțiuni și libertatea de alegere. În secolul 21 copiii, ca și mamele, sunt protejați de legi și mecanisme care își propun să ajute familiile să mențină un climat sănătos, în care toți membrii să se bucure de aceleași șanse și drepturi. Numai astfel putem spera să avem într-o zi o societate sănătoasă, în care toți oamenii se simt deopotrivă de puternici.

La prima vedere, metode precum „lista de treburi” sau „roata alegerilor” nu seamănă cu cele folosite de părinții noștri în anii '70, '80 sau chiar '90. Dar dacă ne gândim puțin, e posibil să recunoaștem și în unele din metodele folosite de părinții noștri aceste două elemente esențiale, pe care se bazează comunicarea și cooperarea dintre părinte și copil în disciplina pozitivă:

1. **Conectarea;**
2. **Contribuția.**

Acestea sunt cele două lucruri pe care și le dorește cel mai mult orice copil. **Conectarea** înseamnă să îl facem pe copil să simtă că aparține familiei și că nu este exclus – pentru că nu e certat tot timpul, sau pentru că nu i se cere niciodată părerea etc. **Contribuția** este ceea ce copilul, fiind invitat să ajute, va percepe că puterea lui de a face ceva pentru cei pe care îi iubește. Indiferent cât de mare este greșeala comisă de copilul nostru, nu trebuie niciodată să uităm că el are nevoie să știe că îl iubim, și că e o parte importantă din viața noastră – iar abia apoi să lucrăm împreună la luarea unei decizii sau găsirea unei soluții pentru situația-problemă.

Iată o recomandare pentru cum să realizăm acest tip de comunicare cu copilul nostru – în care în primul rând să se simtă iubit, apoi să înțeleagă clar cum ar putea să ajute. Sunt 6 pași recomandați:

- 1 ■ Puneți-vă la același nivel cu copilul dumneavoastră. Privirea dumneavoastră trebuie să fie la același nivel cu a lui.
- 2 ■ Nu vorbiți dumneavoastră primul – invitați copilul să vorbească mai întâi.
- 3 ■ Ajutați-vă copilul să își clarifice sentimentele în situația dată. Nu răspundeți dumneavoastră în locul lui la întrebarea "cum te simți" și "de ce" – lăsați copilul să răspundă singur.
- 4 ■ Întrebați copilul care sunt consecințele, după părerea lui – nu prezentați dumneavoastră consecințele.

- 5 ■ *Lăsați copilului puțin timp pentru a se liniști, apoi discutați împreună posibile soluții.*
- 6 ■ *Luăți-vă copilul în brațe, oferiți-i afecțiune.*

**DISCIPLINAREA POZITIVĂ
=
COPII CARE SE SIMT
IUBIȚI
ȘI
CAPABILI**

Despre recompense

Pentru început, invitați părinții la o discuție în jurul noțiunii de recompensă.

Încurajați părinții să răspundă, fără a da dreptate unuia sau altuia. Centralizați răspunsurile și apoi introduceți noțiunile de mai jos.

Am vorbit până acum de situații problemă. E timpul să vorbim și despre situații pozitive, în care copilul nostru a făcut ceva foarte bine. Cei mai mulți părinți își laudă copilul pentru lucruri bune, iar acest lucru e perfect normal. Există un mic risc pe care am vrea să vi-l prezentăm aici și anume diferența dintre a lauda și a susține un copil.

Iată câteva exemple de laudă și susținere, adresate de părinți unor copii care au luat premiul I la școală:

Lauda	Susținere
„Bravo, îți ia mama niște sandale!”	„Ai muncit mult, ai luat premiul pe meritul tău.”
„Mama e mândră de tine.”	„Trebuie să te simți tare mândru, fiule.”
„Vezi dacă m-ascuți?”	„Te-ai descurcat bine, ai știut ce ai de făcut, bravo.”
„Ce-mi place c-ai luat premiul!”	„Cum te simți ca premiant?”

Comportamentul copilului nostru este ca vârful unui iceberg. Dedesubtul apei sunt sentimente și atitudini pe care le alimentează fiecare lucru primit de la părinți și cei apropiați – chiar și felul în care le adresăm laude și încurajări.

La începutul acestei călătorii în universul disciplinei pozitive, v-am invitat să reflectați la calitățile copilului dumneavoastră așa cum e el/ea acum, și calitățile și abilitățile pe care v-ați dori să le aibă ca adult. Ca părinte, vă doriți desigur să faceți tot ce vă sta în putință pentru a îi ajuta să ajungă să aibă la maturitate acele calități și abilități pe care le admirați și le considerați importante la semenii noștri.

Este foarte important ca la finalul celui de-al doilea atelier să planificați, împreună cu părinții, felul în care ei vor aplica acasă metodele de disciplinare pozitivă prezentate:

- ***Stabiliți cu fiecare părinte în parte ce metodă crede că este mai bună pentru familia sa. Fiecare părinte poate aplica acasă toate cele trei metode sau doar unele dintre ele. Părinții trebuie încurajați să le adopte, dar aceste metode nu trebuie prezentate ca obligatorii.***
- ***Vorbiți inclusiv despre detaliile practice – dacă vor folosi calendarul, cum îl vor face, unde va fi el vizibil acasă etc.***
- ***Oferiți-vă să ajutați părinții să aplice aceste metode. În felul acesta, ei se vor simți încurajați, vor ști că nu sunt singuri, iar dumneavoastră veți avea ocazia să continuați discuțiile cu părinții pe tema disciplinării copiilor și a violenței.***
- ***Încurajați părinții să comunice și să se sprijine între ei să aplice metodele de disciplinare pozitivă prezentate. Puteți să le sugerați o nouă întâlnire comună, în care părinți și copii să realizeze împreună instrumentele pentru metode (roata, calendar).***
- ***Stabiliți împreună cu părinții un sistem de așa-zisă raportare, prin care ei să vă anunțe de schimbările aduse în climatul familial de adoptarea metodelor de disciplinare pozitivă.***

II. Implicarea familiilor în reducerea violenței împotriva copilului

În comunitățile mici, mai ales în cele rurale sau suburbane, oamenii interacționează strâns în fiecare zi, iar colectivitatea e foarte importantă în formarea valorilor și comportamentelor unei persoane. De aceea e important să lucrăm atât cu beneficiarii noștri direcți (părinți, copii), cât și cu membrii comunității care au un impact important în viața acestora: vecini, medici, asistenți medicali, profesori, preoți, chiar și patroni de magazine.

În cadrul cercetării „Implicarea comunității în reducerea violenței asupra copilului”, s-a constatat că există o mare nevoie de a implica toți membrii comunității în combaterea violenței asupra copilului. Într-un raport al DGASPC Vrancea, se consemnează: „Discuțiile purtate atât cu persoanele participante [vezi exemplele de membri ai comunității de mai sus, n.a.] cât și cu beneficiarii au dus la concluzia că pentru a diminua fenomenul – violența asupra copilului – este foarte important ca el să fie conștientizat de către întreaga comunitate, fapt ce poate fi realizat prin programe de educație parentală și sesiuni informative la nivel local”.

Într-un alt raport din cadrul aceleiași cercetări, al DGASPC Vaslui, se consemnează: “Participanții apreciază că violența asupra copilului este un fenomen real, frecvent prezent la nivelul fiecărei comunități reprezentate. De asemenea, este universal acceptată ideea de promovare a unei abordări integrate în furnizarea serviciilor comunitare.”

a. Implicarea partenerilor locali

Ca profesioniști, putem căuta persoanele cu impact substanțial asupra comunității și putem avea cu ei fie discuții consultative individuale, fie putem crea oportunități pentru a discuta deodată cu mai mulți dintre aceștia, cum au procedat deja unii dintre profesioniștii locali din județele implicate în cercetarea „Implicarea comunității în reducerea violenței asupra copilului.”

Schimbarea se produce mai ușor dacă oamenii își unesc forțele. De aceea, vă propunem să vedem cum putem pune în practică inițiative comunitare prin care, alături de părinți, familii și membri ai comunității, profesioniștii locali pot contribui la adoptarea unor atitudini și comportamente benefice dezvoltării armonioase a copiilor.

Inițiativele comunitare sunt o metodă prin care dumneavoastră, ca profesioniști, îi puteți implica atât pe părinți, cât și pe alți membri ai comunității. Cu cât mai multe persoane vor cunoaște efectele violenței și vor descuraja comportamentele violente ale adulților asupra copiilor, cu atât va scădea numărul cazurilor de copii care trebuie protejați de violență, abuz sau neglijare.

Persoanele care doresc să implementeze o inițiativă comunitară pentru reducerea violenței asupra copilului au nevoie de îndrumarea profesioniștilor locali pe durata întregului proces. De la clarificarea ideii/soluției propuse, până la etapele punerii ei în practică, monitorizare și evaluare, dumneavoastră, le veți fi alături. Însă fără sprijinul unor parteneri la nivel local, șansele ca inițiativa să devină realitate scad considerabil.

Dacă vrem să învingem în lupta împotriva violenței, trebuie să atragem cât mai mulți alți oameni de partea noastră. Avem nevoie de aliați în această luptă – pentru că, așa cum spuneam încă de la începutul acestui ghid, schimbarea mentalităților și atitudinilor e o bătălie lungă și foarte grea.

Aliații noștri pot fi alți părinți „obișnuiți” sau persoane cu oarecare „greutate” în comunitate – de la aleșii locali până la patronul de la bufetul gării. Dintre persoanele importante pentru comunitate, care ne pot fi de mare ajutor în desfășurarea inițiativei noastre, enumerăm aici câteva – dar lista poate continua:

■ Lucrătorii sociali din comunitate ■ Medicul de familie ■ Asistenta sau asistentul medicului de familie ■ Polițistul ■ Preotul ■ Educatoarea sau educatorul ■ Învățătoarea sau învățătorul ■ Diriginta/dirigintele	■ Bibliotecara/bibliotecarul școlii sau comunei ■ Profesorii și directoarea/directorul școlii ■ Voluntari din comunitate sau din afara ei (elevi, liceeni, studenți) ■ Personalul altor organizații din comunitate ■ Lideri informali ai comunității (lideri de opinie) ■ Patronii magazinelor sau firmelor locale ■ Factorul poștal

Din discuții cu membrii comunității, cu sau fără "greutate", veți putea înțelege cum anume ar fi cel mai bine să procedați pentru a îi face pe aceștia să se alăture luptei împotriva violenței asupra copilului. Pentru început, va trebui să vă gândiți la câteva întrebări (sau subiecte de discuție) care să îi aducă în punctul cel mai bun pentru că dumneavoastră să le puteți face propunerea de colaborare.

Nu le faceți însă propunerea de a colabora de la prima discuție. Culegeți întâi date și impresii de la ei, iar apoi mergeți acasă și gândiți-vă la ce înseamnă mai exact ce ați aflat. **Aveți în vedere câteva principii simple:**

- Fiecare persoană cu care stați de vorbă are ceva important și valoros pentru dumneavoastră. De la fiecare din persoanele cu care stați de vorbă puteți învăța ceva nou și să vă clarificați și mai bine propriile idei și intenții. Ascultați cu atenție. Dacă puteți, luați notițe în timp ce discutați, sau imediat după aceea, pentru a nu uita.
- Fiți conștienți că suntem cu toții diferiți, de la lucruri precum ce mâncăm în fiecare zi sau ce nivel de educație avem, până la religie sau lucruri de natură foarte intimă – ceea ce e foarte bine pentru succesul inițiativei dumneavoastră: cu cât aliații dumneavoastră sunt mai diverși, cu atât cresc șansele dumneavoastră de reușită.
- Uneori oamenii spun ceva și gândesc altceva. Când avem o discuție pe o temă mai neobișnuită, sau facem o propunere neașteptată, persoană din fața noastră s-ar putea să aibă o reacție diferită de ceea ce ar face în mod normal. Sau e posibil ca persoana cu care dorim să ne aliem să vadă în această alianță un câștig care să fie străin de lupta împotriva violenței asupra copilului...

După ce analizați informația și gândurile primite de la persoanele pe care le doriți alături de dumneavoastră, dacă ajungeți la concluzia că aceștia vă pot fi niște aliați de folos, adresați-le propunerea de a lupta împreună cu dumneavoastră împotriva violenței – mai ales cea împotriva copiilor. **Pentru a avea o bună colaborare, va trebui să le puteți explica partenerilor/viitori aliați 3 chestiuni esențiale:**

1. ce anume îi invitați să facă – nu uitați să specificați date concrete (data, ora, adresa, durata);
2. de ce ar trebui să facă acel lucru – explicația despre de ce e necesar să se facă ceea ce propuneți dumneavoastră;
3. ce efecte benefice o să aibă activitatea propusă și cum anume veți vedea/măsura acest lucru sau chiar beneficiile concrete pentru persoana în cauză.

Abordarea/implicarea actorilor sociali locali, de la vecini și profesori până la medici de familie sau patroni de magazine și baruri locale, se bazează pe comunicarea constantă și evidențierea avantajelor implicării acestora în reducerea violenței în general și mai ales cea îndreptată asupra copiilor. Printre argumentele pe care le putem invoca se numără:

- **îmbunătățirea stării generale de sănătate a populației.** Acest lucru se poate realiza prin discuții regulate cu pacienții despre efectul nociv al abuzurilor fizice și psihice, prin încurajarea unor comportamente și atitudini benefice pentru toți membrii familiei persoanei care vine la cabinetul medicului de familie, de exemplu.
- **creșterea profiturilor micilor afaceri locale.** Prin încurajarea unui stil de viață sănătos, fără abuzuri (mai ales în ceea ce privește alcoolul), se pot preveni situații în care o persoană să ajungă să aibă datorii la un bar local, de exemplu, pe care să nu și le poată plăti. Astfel, nevândând pe datorie unei persoane cu consum problematic, patronul unui bar se va proteja de pierderi. De asemenea, alte mici afaceri locale pot ajunge să aibă vânzări mai mari, dacă se descurajează consumul excesiv de alcool al părinților.
- **creșterea coeziunii comunității.** Colaborarea pentru rezolvarea unei probleme atât de grave precum violența împotriva copiilor nu poate decât să contribuie la o mai bună comunicare și coeziune între membrii comunității. De asemenea, prin colaborarea cu diferite instituții și organizații, nivelul de respect și autorespect de care se bucură comunitatea va crește, iar acest lucru poate contribui și la rezolvarea altor probleme sociale la nivel local.

b. Inițiativele comunitare: concepte-cheie, exemple

Inițiativele comunitare sunt acțiuni de mobilizare socială prin care parteneri sociali interesați de creșterea gradului de conștientizare față de o problemă comună lucrează împreună pentru a atinge obiectivul identificat. Procesul are mai multe etape:

- identificarea nevoii;
- identificarea de resurse;
- organizarea și planificarea activităților;
- implementarea activităților;
- evaluarea rezultatelor eforturilor depuse.

Prin intermediul mobilizării comunitare, membrii unei comunități devin conștienți de existența unei probleme, iau act de faptul că această problemă este foarte importantă pentru viața lor și hotărăsc împreună care sunt

pașii necesari pentru rezolvarea ei, pentru că în final să treacă împreună la acțiune. (Thompson și Pertschuk, 1992)

Finalitatea acestei mobilizări este o mai bună distribuire a resurselor și consolidarea solidarității și a legăturilor din comunitate.

Cuvintele cheie ale mobilizării comunitare:

- Interes reciproc al partenerilor;
- Nevoi comune;
- Participare;
- Parteneriat;
- Încredere și respect;
- Cunoaștere;
- Atitudini proactive față de propria existență;
- Sentimentul de proprietate;
- Solidaritate;
- Dialog;
- Creativitate/originalitate;
- Specificitate locală.

Nu este simplu de implementat o inițiativă locală cu participarea tuturor membrilor sau interes egal din partea acestora. Cele mai frecvent întâlnite dificultăți în asemenea activități sunt:

- implicarea unui număr mare de persoane (câștigarea încrederii);
- construirea relațiilor;
- formarea și consolidarea grupurilor de lucru;
- lipsa timpului;
- lipsa comunicării directe și clare.

Trebuie ținut cont și de faptul că principalii actori implicați în realizarea de activități trebuie să fie chiar familiile sau membrii comunității vizați de acțiune. Ei trebuie să fie primii care să fie luați în considerare atunci când vrem să realizăm o activitate cu efect asupra lor.

Parteneriatul principal trebuie să fie cu familia vizată și pentru aceasta trebuie luate în considerare toate caracteristicile familiei respective: care sunt nevoile ei reale, care sunt dorințele membrilor familiei respective, cât de mult sunt obișnuiți să aibă inițiative.

Prin implicarea cadrelor didactice și medicale din comună, a vecinilor de pe aceeași stradă, a altor voluntari din comună, ai reprezentanților societăților comerciale din comună/oraș, alături de părinți și copii, se poate reduce considerabil violența asupra copiilor. Dintre tipurile de acțiuni de mobilizare comunitară pe care vi le sugerăm în acest sens, enumerăm:

- **expoziții cu desene sau fotografii (Photovoice) realizate de copii** – prin implicarea unui specialist în fotografie, copiii pot fi instruiți să folosească un aparat digital pe care profesionistul să îl ofere pe rând copiilor implicați; va fi necesar acordul părinților pentru implicarea copiilor, atât pentru a vă asigura că un adult este responsabil de aparatul foto pe durata celor 1-2 zile în timpul cărora va fi folosit de copil – cât și pentru a vă asigura că copilul se va bucura de permisiunea părinților de a face fotografii în gospodărie. Fotografiile realizate pot face referire metaforică sau explicită la ce înseamnă pentru copii violența, formele ei, consecințele, remediile sale – orice aspect din sfera violenței pe care copilul va dori să îl exploreze și redea în imagini. În afară de implicarea specialistului în fotografie, în prealabil va fi nevoie de instruirea unor copii în tematica violenței, precum și selectarea copiilor pentru a participa la Photovoice, pe baza unor criterii transparente.
- **Brigada antiviolență** – acest tip de inițiativă presupune de asemenea o serie de activități, nu doar una singură. Se pot organiza 1-2 întâlniri comunitare la care să se discute aspecte ale violenței asupra copilului și poate chiar să se introducă noțiuni de disciplină pozitivă. La aceste întâlniri pot participa atât adulți și copii din familiile asistate, cât și familii neasistate, care locuiesc pe aceeași stradă sau în același cartier. Intenția nu trebuie să fie înființarea unei „poliții” a violenței asupra copilului, ci mai degrabă crearea unor oportunități de formare a unor structuri de sprijin între părinți și copii. Din această brigadă pot face parte vecini ai familiilor asistate, membri ai comunității de mici întreprinzători locali (patroni de magazine etc), educatori ai copiilor de pe o anumită stradă.
- **căsuța poștală pentru copiii care vor să raporteze violență/abuz/neglijență**. Și aici e vorba de o serie de activități legate. În primul rând, va fi nevoie de instruirea profesorilor în legătură cu termenii cheie din sfera violenței asupra copilului și poate chiar de o introducere în disciplina pozitivă. Același lucru va fi necesar pentru copii – acest lucru se poate face în cadrul orelor de dirigiență, în cazul copiilor de gimnaziu. Atât în cazul instruirii profesorilor, cât și al copiilor, se poate face referire și la bullying – hărțuirea copiilor în curtea școlii sau chiar în timpul orelor. În căsuța poștală pot fi invitați să depună sesizări mai ales copiii, dar și profesorii. Căsuța poate fi goliță lunar, de către un comitet format din

profesori și părinți, care să decidă împreună ce ar trebui întreprins în legătură cu sesizările primite. Uneori va fi nevoie să organizați niște lecții deschise pe anumite subiecte, alături e posibil să fie nevoie să discutați cu anumiți copii sau părinți în regim de confidențialitate etc.

- campanie cu afișe în comunitate.
- campanie în presa locală – articole, interviuri cu părinți și copii pe marginea subiectului „violența asupra copilului”. Un lucru foarte important și delicat în acest tip de inițiativă este riscul de a fi folosiți de presă ca sursa de „senzațional” și de a vă fi scoase spusele din context. E important să colaborați cu alți profesioniști în alcătuirea comunicatelor de presă și materialelor care merg spre presă, pentru a vă asigura protecția – atât a dvs., cât și a beneficiarilor și comunității dvs.
- organizarea unor cursuri de educație parentală sau a unor sesiuni de consiliere pentru părinți (în măsura posibilităților, este încurajată organizarea de cursuri de educație parentală acreditate).
- organizarea unor evenimente interactive și întâlniri de informare la nivel comunitar privind: efectele violenței asupra copilului, metodele de disciplinare pozitivă a copiilor; dezvoltarea comunitară – identificarea problemelor comunitare, a resurselor locale, a soluțiilor potențiale (recomandăm în acest sens folosirea unor abordări flexibile și interactive, precum și a unor materiale de suport precum: filme, videoclipuri etc.), identificarea serviciilor educaționale, medicale și sociale existente în proximitate (recomandăm organizarea de dezbateri pornind de la testimoniale și studii de caz din comunitate) etc.
- înființarea unor grupuri de suport pentru părinți pentru promovarea metodelor de disciplinare pozitivă (este încurajată implicarea și valorizarea taților, stimularea interacțiunii între părinți de diferite etnii).
- organizarea unor ateliere de lucru pentru a stimula creativitatea, autocunoașterea, stima de sine, responsabilizarea și dezvoltarea personală a copiilor și adolescenților din comunitate.
- organizarea de activități culturale și artistice la nivel comunitar (piese de teatru, concerte, jocuri, excursii și concursuri) care să reunească membrii comunității și să vizeze conștientizarea și sensibilizarea populației locale cu privire la efectele violenței asupra copiilor.
- organizare unor sesiuni de informare și consiliere individuală (consiliere psihologică, socială, medicală, profesională) etc.
- dezvoltarea unei biblioteci sociale, prin achiziția de materiale didactice (cărți, ghiduri, DVD-uri etc.) pe teme diverse de asistență socială, dezvoltare comunitară, violență domestică.
- organizarea de activități inovative (ex: banca timpului, consiliul cetățenilor, schimburi intergeneraționale etc.) prin care membrii comunității să pună bazele dezvoltării comunitare.
- activități care să promoveze diversitatea și egalitatea de șanse.
- activități care să stimuleze participarea tinerilor (activități dezvoltate de copii pentru copii, asociația copiilor, voluntariat etc.).

- activități de educație non formală, suport pentru educație, vizând printre altele și o mai bună cunoaștere a drepturilor copiilor.
- activități recreative pentru copii.
- schimb de bune practici cu părinți/participanți din alte comunități.

Este important ca toți partenerii, formali sau informali, să fie permanent informați și implicați în activitățile legate de planificarea și derularea acțiunilor de mobilizare comunitară. De asemenea, aceste acțiuni pot fi urmate de altele, de intervenție efectivă. De exemplu, o expoziție cu desene ale copiilor poate fi folosită pentru a atrage atenția asupra fenomenului de violență, dar, pe de altă parte, poate oferi ocazia profesioniștilor să descopere și să investigheze cazuri concrete de violență.

Pe lângă partenerii identificați de dumneavoastră, pentru reușita acțiunilor de mobilizare comunitară, este necesară și implicarea familiilor și a părinților. Aceștia nu trebuie numai să fie prezenți la acțiuni, ci trebuie aflată și luată în considerare și opinia lor cu privire la oportunitatea și cel mai bun mod de desfășurare al acțiunilor.

Bibliografie

- Chan, Margaret, *Investing in early child development: an imperative for sustainable development (Dezvoltarea timpurie a copilului, un imperativ al dezvoltării pe termen lung)*, în vol. Every Child's Potential: Integrating Nutrition and Early Childhood Development Interventions (Potențialul fiecărui copil: nutriția și dezvoltarea timpurie în intervenții integrate) - Ediție îngrijită de Maureen M. Black și Kathryn G. Dewey.
- Fountain, Susan, *Dreptul nostru de a fi protejați împotriva violenței*, UNICEF, 2006.
- Nelsen, Jane, *Disciplina pozitivă*, SUA, 1981.
- *** *Ascuns la vedere – o analiză statistică a violenței împotriva copiilor*, UNICEF, 2014.
- *** *Cunoștințe, atitudini și practici în ceea ce privește parentingul pentru părinții cu copii cu vârsta între 0-6 ani*, UNICEF România, 2013.
- *** *Sprrijinirea copiilor invizibili*, Al doilea raport de evaluare, UNICEF România, 2013 (proiect demonstrativ de dezvoltare de servicii bazate pe comunitate, implementat în opt județe din România).
- *** *Strategia națională pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie*, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, 2012.
- *** Citate din chestionarele aplicate în opt județe în cadrul cercetării „*Implicarea comunității în reducerea violenței asupra copilului*” și din interviurile și focus grupurile realizate în timpul cercetării pentru *Studiul privind atitudinile părinților și copiilor vis-a-vis de pedepse*.

